



Міжнародний гуманітарний університет Факультет
права та економіки
Кафедра державно-правових дисциплін

**СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОРАТОРСЬКЕ МИСТЕЦТВО**

Галузь знань
Спеціальність
Назва освітньої програми
Рівень вищої освіти

24 Сфера обслуговування
241 Готельно-ресторанна справа
Готельно – ресторанна справа
другий (магістерський) рівень

Розробники і викладачі	Контактний тел.	E-mail
доцент кафедри менеджменту к. пед. н., доцент Удовиця Олег Федорович	0672705306	udovitsaoleg @gmail.com., 0672705306

1. АНОТАЦІЯ ДО КУРСУ

«Ораторське мистецтво» – навчальна дисципліна є однією із складових комплексної підготовки фахівців за магістерським рівнем вищої освіти спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа, освітньої програми «Готельно-ресторанна справа».

Завдання дисципліни «Ораторське мистецтво» - це виклад структури та основних гіпотез вітчизняних та зарубіжних науковців щодо правильного й красномовного публічного виступу.

Вивчення дисципліни сприятиме вдосконаленню рівня спілкування здобувачів, а також формуванню в них комунікативних навиків та високого рівня професійних здібностей. Ораторське мистецтво поглиблює знання щодо умов, форм і засобів ефективної мовленнєвої комунікації у професійній діяльності здобувачів вищої освіти, а також розширює можливості задля самовираження особистості й підвищує ефективність мовленнєвого впливу на інших людей.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Ораторське мистецтво» є вивчення закономірностей комунікації оратора під час публічних виступів.

Метою навчальної дисципліни є надання студентам цілісної й логічно послідовної системи знань щодо єдності раціональних та образочуттєвих складових світоглядної системи, яка спрямована на формулювання внутрішніх корелятивів власного існування й на зовнішнє їх виявлення через комунікативні акти, формування знань щодо основ ораторського мистецтва, особливостей впливу однієї людини на іншу, допомога студентам щодо опанування навичок публічного красномовства.

Основними завданнями вивчення дисципліни є формування культури мислення та мовлення, спроможності до публічних промов, створення текстів професійного спрямування, підготовка фахівців, здатних виконувати кваліфіковану роботу в сфері надання готельно – ресторанного сервісу, оволодіння практичними навичками ділової, міжособистісної та публічної комунікації, розвиток та практичне використання загальних та професійних (фахових) компетентностей, а саме навичок міжособистісної взаємодії, комунікації та співробітництва; набуття здатності ефективно спілкуватися, виступати перед аудиторією, доводити свої думки до слухачів, уміння встановлювати контакт та переконувати. У результаті засвоєння матеріалу навчального модуля «Ораторське мистецтво» студент має знати теоретичний матеріал усіх тем, основні категорії курсу;

Передумови для вивчення дисципліни - даний курс «Ораторське мистецтво» є складовою циклу вибіркових дисциплін професійної та практичної підготовки фахівців за магістерським рівнем вищої освіти спеціальності 241 Готельно-ресторанна справа, та корельована з дисциплінами «Українська мова», «Філософія», «Управління персоналом», «Конфліктологія», «Дипломатичний протокол та етикет».

2. ОЧІКУВАНІ КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКІ ПЛАНУЄТЬСЯ СФОРМУВАТИ ТА ДОСЯГНЕННЯ ПРОГРАМНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

У процесі реалізації програми дисципліни «Ораторське мистецтво» формуються наступні компетентності, що передбачені освітньою програмою:

Інтегральна компетентність

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми діяльності суб'єктів готельного і ресторанного бізнесу, що передбачає застосування теорій та методів системи наук, які формують концепції гостинності й характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК1. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

ЗК2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ЗК3. Здатність до аналізу, оцінки, синтезу, генерування нових ідей

ЗК 5. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології

ЗК8. Здатність працювати в міжнародному контексті

Спеціальні (фахові) компетентності

СК 2. Здатність систематизувати та синтезувати інформацію для врахування крос-культурних особливостей функціонування суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу.

СК4. Здатність створювати і впроваджувати продуктові, сервісні, організаційні, соціальні, управлінські, інфраструктурні, маркетингові інновації у господарську діяльність суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу.

СК 6. Здатність координувати та регулювати взаємовідносини з партнерами та споживачами. СК

9. Здатність забезпечувати якість обслуговування споживачів готельних та ресторанних послуг.

Навчальна дисципліна «Ораторське мистецтво» забезпечує досягнення **програмних результатів навчання (РН)**, що передбачені освітньою програмою:

РН 01. Вільно спілкуватись усно і письмово українською та англійською мовами при обговоренні професійних питань, досліджень та інновацій в сфері готельно-ресторанного бізнесу.

РН -10. Відповідати за формування ефективної кадрової політики суб'єктів готельного та ресторанного бізнесу, організаційні комунікації, розвиток професійного знання, оцінювання стратегічного розвитку команди, підбір та мотивування персоналу на ефективне вирішення професійних завдань

РН 12. Зрозуміло і недвозначно доносити власні знання, висновки та аргументацію до фахівців і нефахівців, зокрема до осіб, які навчаються

3. ОБСЯГ ТА ОЗНАКИ КУРСУ

Загалом		Вид заняття (денне відділення / заочне відділення)			Ознаки курсу		
ЄКТС	годин	Лекційні заняття	Практичні заняття	Самостійна робота	Курс, (рік навчання)	Семестр	Обов'язкова / вибіркова
6	180	28 / 10	28 / 10	124 / 160	1	2 / 2	вибіркова

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		лекц.	прак	сам. роб.		лекц.	прак	сам. роб.
Змістовий модуль 1. Ораторське мистецтво як соціальне явище .								
Тема 1. Предмет, мета та завдання дисципліни «Ораторське мистецтво».	20	4	4	12	22	2	2	18
Тема 2. Історичні етапи розвитку ораторського мистецтва.	16	4	2	10	16	2		14
Тема 3. Мовна поведінка та ефективність мовного спілкування.	16	2	2	12	14	-	-	14
Тема 4. Сучасне красномовство (види, напрями, розвиток).	14	2	2	10	14		2	14
Змістовий модуль 2. Риторика, як фундаментальна наука ораторського мистецтва.								
Тема 5. Оратор і аудиторія: мистецтво публічної взаємодії.	14	2	2	10	16	-	2	14
Тема 6. Мистецтво публічного виступу. Задум промови.	14	2	2	10	16	2	-	14
Тема 7. Мистецтво вербального оформлення промови..	14	2	2	10	16	2	-	12
Тема 8. Мистецтво проголошення промови перед аудиторією.	14	2	2	10	12	-	-	12
Тема 9. Основи полемічного мистецтва.	14	2	2	10	14	-	2	12
Змістовий модуль 3. Мовна поведінка та ефективність мовного спілкування.								

Тема 10. Структура мовної ситуації: учасники, відношення, цілі, обставини.	16	2	4	10	14	2	-	12
Тема 11. Вимоги до поведінки промовця: особистість промовця, мовний артистизм, впевненість промовця.	14	2	2	10	12	-	-	12
Тема 12. Аргументована промова: загальна характеристика, планування і тактика розділів.	14	2	2	10	14	-	2	12
Усього годин	180	28	28	124	180	10	10	160
ПІДСУМКОВИЙ КОНТРОЛЬ - ЕКЗАМЕН								

5. ТЕХНІЧНЕ Й ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ / ОБЛАДНАННЯ

Студенти отримують теми та питання курсу, основну і додаткову літературу, рекомендації, завдання та оцінки за їх виконання як традиційним шляхом, так і з використанням університетської платформи он-лайн навчання на базі Moodle. Окрім того, практичні навички у пошуку та аналізу інформації за курсом, з оформлення індивідуальних завдань, тощо, студенти отримують, користуючись університетськими комп'ютерними класами та бібліотекою.

6. САМОСТІЙНА РОБОТА

До самостійної роботи студентів щодо вивчення дисципліни «Ораторське мистецтво» включаються:

1. Знайомство з науковою та навчальною літературою відповідно зазначених у програмі тем.
2. Опрацювання лекційного матеріалу.
3. Підготовка до практичних занять.
4. Консультації з викладачем протягом семестру.
5. Самостійне опрацювання окремих питань навчальної дисципліни.
6. Підготовка та виконання індивідуальних завдань у вигляді есе, рефератів тощо.
7. Підготовка до підсумкового контролю.

Тематика та питання до самостійної підготовки та індивідуальних завдань

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма

1	<p>Тема 1. Предмет, мета та завдання дисципліни «Ораторське мистецтво».</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Роль ораторського мистецтва у професійній діяльності. 2. Функції ораторського мистецтва. 3. Предмет і закони ораторського мистецтва. 4. Основи ораторського мистецтва. 5. Види красномовства та сфери його застосування. Реферат <ol style="list-style-type: none"> 1. Мовна та загальнокультурна компетентність. 2. Механізми мовного контролю. 	10	18
2	<p>Тема 2. Історія ораторського мистецтва, формування сучасного бачення красномовства у країнах світу та в Україні.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1 Арістотель про основні роди (типи) промов: судові, дорадчі та епідейктичні. 2. Академічне красномовство як жанр риторики. 3. Головні риси академічного красномовства. 4. Предмет академічної промови. Реферат <ol style="list-style-type: none"> 1. Види академічного красномовства. 2. Спілкування із науковою і навчальною аудиторією. 	10	14
3	<p>Тема 3. Мовна поведінка та ефективність мовного спілкування.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мовна поведінка. Мовна праця.. 2. Структура мовної ситуації: учасники, відношення, цілі, обставини.. 3. Типи мовних дій і типи дискурсу. 4. Повідомлення прями та мета повідомлення. Реферат <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальні та мовні ролі. 2. Вимоги до поведінки промовця: особистість промовця, мовний артистизм, впевненість промовця (“ораторський” страх, хвилювання, стрес), дружелюбність, щирість та об ективність промовця.. 	10	14
4	<p>Тема 4. Сучасне красномовство (види, напрями, розвиток).</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Етапи риторичного канону: інвенція (винахід), диспозиція (розміщення), елокуція (висловлювання), меморіо (запам ятовування), актіо гіпокрізіс (виголошення).. 2. Організація змісту публічного виступу. 3. Структура промови та її мета. 4. Аргументована промова. 5. Робота з аргументами та їх розташування в промові.. 	10	14

	<p>Реферат</p> <p>1. Метафора, її структура та риторичні функції..</p> <p>2. Риторичні фігури: поняття, класифікація.</p> <p>3. Антитеза як фігура промови і смислова модель.</p>		
5	<p>Тема 5. Оратор і аудиторія: мистецтво публічної взаємодії.</p> <p>1. Організація змісту публічного виступу.</p> <p>2. Структура промови та її мета.</p> <p>3. Аргументована промова.</p> <p>4. Робота з аргументами та їх розташування в промові..</p> <p>Реферат</p> <p>1. Техніка доказу. Доведення та його види.</p> <p>2. Аргументи раціональні та ірраціональні. Види аргументів за силою.</p>	10	14
6	<p>Тема 6. Мистецтво публічного виступу. Задум промови. Загальні</p> <p>1. принципи управління увагою аудиторії.</p> <p>2 Підготовка до публічного виступу: емоційна, дихальна, фізична та ментальна.</p> <p>3 Управління голосом при спілкуванні з аудиторією.</p> <p>4 Можливості технічних та електронних засобів у промові. Вимоги до використання аудіо- та відео- матеріалів.</p> <p>5 Слайд-демонстрація та її потенціал.</p> <p>Реферат</p> <p>1. Етичні вимоги до оратора.</p> <p>2. Повага до слухачів, опонентів.</p> <p>3. Етика мовної поведінки оратора.</p>		14

7	<p>Тема 7. Мистецтво вербального оформлення промови.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Антитеза як фігура промови і смислова модель. 2. Градація: види і риторичні властивості. 3. Повтор: різновиди та риторичні функції. 4. Період як засіб ритмізації мови та його роль в ораторській практиці. 5. Структура періоду. Типи періодів. 6. Риторичні фігури діалогізму. Риторичні фігури, що створюють емоційний контакт з адресатом: схвалення, применшення. 7. Риторичний аналіз та риторичний ескіз промови. Реферат <ol style="list-style-type: none"> 1. Вимоги, помилки та виверти в тезі, аргументах, демонстрації. 2. Конструктивна і конфліктна стратегії в спорі. 	10	12
8	<p>Тема 8. Мистецтво проголошення промови перед аудиторією.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Принципи розміщення змісту в різних типах промов. 2. Промова-міркування (хрія) та її структура. 	10	12

	<p>Реферат</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Аргументи раціональні та ірраціональні. Види аргументів за силою. 2. Структура та різновиди доказів. Спростування. 		
9	<p>Тема 9. Основи полемічного мистецтва.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проведення брифінгів та інтерв'ю. 2. Організація прес-конференцій і дискусій "круглого столу". 3. Повідомлення прями та мета повідомлення. 4. Вигода та небезпека непрямих повідомлень. <p>Реферат</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Принципи розміщення змісту в різних типах промов. 2. Промова-міркування та її структура. 	1	12
10	<p>Тема 10. . Структура мовної ситуації: учасники, відношення, цілі, обставини.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Спільне та відмінне у різновидах полеміки, дискусії, диспуту, суперечки. 2. Мистецтво полеміки. 3. Етика та етикет полеміста. Риси полемічного стилю. 4. Культура полеміки. Реферат <ol style="list-style-type: none"> 1. Полемічні прийоми. 2. Методи маніпулювання, шляхи їх визначення і подолання. 	10	12

	3. Заборонені прийоми в полеміці.		
11	<p>Тема 11. Вимоги до поведінки промовця: особистість промовця, мовний артистизм, впевненість промовця Прямі способи мовленнєвого впливу. Непрямі способи мовленнєвого впливу. Логіка і паралогіка. Фігуративна практика. Фігури. Тропи: метафора, метонімія, іронія та ін.</p> <p>Реферат Комунікативні якості мовлення: правильність, виразність, багатство, ясність, точність, стислість, доцільність, художня образність. Техніка мовлення. Поради ораторам. Робота над готовим текстом. Репетиція промови. Співвідношення виступу та імпровізації.</p>	10	12
12	<p>Тема 12. Аргументована промова: загальна характеристика, планування і тактика розділів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Контакт між оратором та аудиторією. 2. Полемічна майстерність оратора. 3. Закон ефективної комунікації. 4. Система дій з метою встановлення і збереження контакт. <p>Реферат</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ораторський шок. 2. Стреси й стресори оратора. 	10	12
	Всього	120	160

7. ВИДИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Робоча програма навчальної дисципліни передбачає наступні види та методи контролю:

Види контролю	Складові оцінювання
поточний контроль , який здійснюється у ході: проведення практичних занять, виконання індивідуального завдання; проведення консультацій та відпрацювань.	50%
підсумковий контроль , який здійснюється у ході проведення іспиту (заліку).	50%

Методи діагностики знань (контролю)	фронтальне опитування; наукова доповідь, реферати, усне повідомлення, індивідуальне опитування; робота у групах; ділова гра, розв'язання ситуаційних завдань, кейсів, практичних завдань, іспит (залік)
--	---

8. ОЦІНЮВАННЯ ПОТОЧНОЇ, САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ З ПІДСУМКОВИМ КОНТРОЛЕМ У ФОРМІ ЕКЗАМЕНУ/ ЗАЛІКУ

Денна форма навчання			
<i>Поточний контроль</i>			
Види роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи на семінарських (практичних) заняттях			
1.1. Підготовка до практичних занять під	Відповідно до робочої програми	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу та час практичних занять 25 розкладу занять	
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.2. Підготовка програмного матеріалу (тем, питань), що виносяться на самостійне вивчення	-//-	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ¹ , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10
Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота студента)			
1.3. Підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до розкладу занять і графіку ІКР	Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе)	10
1.4. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	-//-	Обговорення результатів проведеної роботи під час аудиторних занять або ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	5
Разом балів за поточний контроль			50
Підсумковий контроль екзамен / залік			50
Всього балів			100

¹ Індивідуально-консультативна робота викладача зі студентами

Заочна форма навчання			
Поточний контроль			
Види самостійної роботи	Планові терміни виконання	Форми контролю та звітності	Максимальний відсоток оцінювання
Систематичність і активність роботи під час аудиторних занять			
1.1. Підготовка до аудиторних занять	Відповідно до розкладу	Перевірка обсягу та якості засвоєного матеріалу під час аудиторних занять	15
За виконання контрольних робіт (завдань)			
1.2. Підготовка контрольних робіт	- //-	Перевірка контрольних робіт (завдань)	15
Виконання завдань для самостійного опрацювання			
1.3. Підготовка програмного матеріалу (тем, питань), що виносяться на самостійне вивчення	-//-	Розгляд відповідного матеріалу під час аудиторних занять або ІКР ² , перевірка конспектів навчальних текстів тощо	10
Виконання індивідуальних завдань (науково-дослідна робота студента)			
2.1. Підготовка реферату (есе) за заданою тематикою	Відповідно до графіку ІКР	Обговорення (захист) матеріалів реферату (есе) під час ІКР	5
2.3. Інші види індивідуальних завдань, в т.ч. підготовка наукових публікацій, участь у роботі круглих столів, конференцій тощо.	-//-	Обговорення результатів проведеної роботи під час ІКР, наукових конференцій та круглих столів.	5
Разом балів за поточний контроль			50
Підсумковий контроль екзамен / залік			50
Всього балів підсумкової оцінки			100

² Індивідуально-консультативна робота викладача зі студентами

9. КРИТЕРІЇ ПІДСУМКОВОЇ ОЦІНКИ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ

(для іспиту / заліку) Рівень

знань оцінюється:

- «відмінно» / «зараховано» А - від 90 до 100 балів. Студент виявляє особливі творчі здібності, вміє самостійно знаходити та опрацювати необхідну інформацію, демонструє знання матеріалу, проводить узагальнення і висновки. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, під час яких давав вичерпні, обґрунтовані, теоретично і практично правильні відповіді, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» В - від 82 до 89 балів. Студент володіє знаннями матеріалу, але допускає незначні помилки у формуванні термінів, категорій, проте за допомогою викладача швидко орієнтується і знаходить правильні відповіді. Був присутній на лекціях та семінарських заняттях, має конспект з виконаними завданнями до самостійної роботи, презентував реферат (есе) за заданою тематикою, проявляє активність і творчість у науково-дослідній роботі;

- «добре» / «зараховано» С - від 74 до 81 балів. Студент відтворює значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень, з допомогою викладача може аналізувати навчальний матеріал, але дає недостатньо обґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки.

При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, реферату та активність у науково-дослідній роботі;

- «задовільно» / «зараховано» D - від 64 до 73 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на середньому рівні, допускає помилки, серед яких є значна кількість суттєвих. При цьому враховується наявність конспекту з виконаними завданнями до самостійної роботи, рефератів (есе);

- «задовільно» / «зараховано» E - від 60 до 63 балів. Студент був присутній не на всіх лекціях та семінарських заняттях, володіє навчальним матеріалом на рівні, вищому за початковий, значну частину його відтворює на репродуктивному рівні, на всі запитання дає необґрунтовані, невичерпні відповіді, допускає помилки, має неповний конспект з завданнями до самостійної роботи.

- «незадовільно з можливістю повторного складання» / «не зараховано» FX – від 35 до 59 балів. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

- «незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни» / «не зараховано» F – від 0 до 34 балів. Студент не володіє навчальним матеріалом.

Таблиця відповідності результатів контролю знань за різними шкалами

100-бальною шкалою	Шкала за ECTS	За національною шкалою	
		екзамен	залік
90-100 (10-12)	A	Відмінно	зараховано
82-89 (8-9)	B	Добре	
74-81(6-7)	C		
64-73 (5)	D	Задовільно	

60-63 (4)	Е		
35-59 (3)	FX	незадовільно	не зараховано
1-34 (2)	F		

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Кацавець Р. С. Ораторське мистецтво: підручник / Р. С. Кацавець. 2-ге вид., доп. К. : Алерта, 2018. 216 с.
2. Нищета В. Риторика: навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2021. 220 с.
3. Серета Н. В. Основи ораторської майстерності: навчальний посібник. Харків : НТУ «ХП», 2019. 304 с. Допоміжна література:
4. Благун Н.М. Основи культури й техніки мовлення: навчально-методичний посібник. Івано-Франківськ, 2017. 41 с.
5. Гапотій В.Д. Основи ораторського мистецтва: навчально-методичний посібник. Мелітополь, ФОП Однорог Т.В., 2019. 168с.
6. Ісаєнко Т.К., Лисенко А.В. Риторика: навч. посібн. Полтава: ПолтНТУ, 2019. 247 с.
7. Красницька Ольга. Основи ораторського мистецтва та риторичної комунікації : практикум. Київ : ЦП «КОМПРИНТ», 2019. 110 с.
8. Куньч З. Й. Українська риторика: історія становлення і розвитку: навчальний посібник / З. Й. Куньч. Львів : Львівська політехніка, 2011. 248 с.
9. Ораторське мистецтво: підручник / М. П. Требін, Г. П. Клімова, Н. П. Осипова [та ін.] ; за ред.: М.П. Требіна, Г.П. Клімової. 2-ге вид. Х : Право, 2015. 208 с.
10. Серета Н. В. Основи ораторської майстерності: навчальний посібник. Харків : НТУ «ХП», 2019. 304 с.
- Теслюк В.М. Основи красномовства: навч. посіб. Київ: Ліра К, 2020. 524 с.

Допоміжна

11. Кацавець Р. С. Ораторське мистецтво: підручник / Р. С. Кацавець. – 2-ге вид., доп. – К. : Алерта, 2018. – 216 с.
- Допоміжна література:
12. Лісовський, П. М. Суспільна риторика: навч. посіб. / П. М. Лісовський. – К. : Кондор, 2012. – 244 с.
 13. Ораторське мистецтво: навч.-метод. посіб. для самостійної роботи та семінарських занять / Уклад.: М.П. Требін, Г.П. Клімова, Г.Ю. Васильєв та ін. – Х. : Право, 2013. – 40 с.
 14. Ораторське мистецтво: підручник / М. П. Требін, Г. П. Клімова, Н. П. Осипова [та ін.] ; за ред.: М.П. Требіна, Г.П. Клімової. – 2-ге вид. – Х. : Право, 2015. – 208 с.
 15. Куньч, З. Й. Українська риторика: історія становлення і розвитку навчальний посібник / З. Й. Куньч. – Львів : Львівська політехніка, 2011. – 248 с.

Інформаційні ресурси

16. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського : веб-сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>. (дата звернення: 02.09.2020).
17. Он-лайн бібліотека. URL: <http://www.lib.com.ua>.
18. Ораторське мистецтво : навч.-метод. посіб. / авт.-уклад. : І. М. Плотницька, О. П. Левченко, З. Ф. Кудрявцева та ін. ; за ред. І. М. Плотницької, О. П. Левченко. – 2-ге вид., стер. – К. : НАДУ, 2011. –128 с. // http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Biblioteka_Magistra/f3e7888f-ebb4-4698-a3cd-10840df8d3a2.pdf